

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 204a/2023

privind controlul constituționalității
articolului 160 alin. (2) din Codul electoral

*(termenul înregistrării domiciliului sau a reședinței temporare
de 3 luni pentru a putea vota la alegerile locale)*

CHIȘINĂU

12 septembrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Nicolae ROȘCA, *Președinte*,
dnei Domnica MANOLE,
dnei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 6 septembrie 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 12 septembrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află o sesizare depusă la Curtea Constituțională la 6 septembrie 2023 de dna Marina Tauber, deputată în Parlamentul Republicii Moldova.

2. Autoarea sesizării i-a solicitat Curții să verifice constituționalitatea articolului 160 alin. (2) din Codul electoral, adoptat prin Legea nr. 325 din 8 decembrie 2022.

A. Legislația pertinentă

3. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 16

Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 27

Dreptul la libera circulație

„(1) Dreptul la libera circulație în țară este garantat.

(2) Oricărui cetățean al Republicii Moldova îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a ieși, de a emigra și de a reveni în țară.”

Articolul 32

Libertatea opiniei și a exprimării

„(1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

(2) Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.

(3) Sunt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la

discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.”

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

„(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.”

4. Prevederile relevante ale Codului electoral, adoptat prin Legea nr. 325 din 8 decembrie 2022, sunt următoarele:

Articolul 160

Restricțiile speciale ale dreptului de vot

„(1) La alegerea consiliului local și a primarului nu participă alegătorii care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședința temporară în unitatea administrativ-teritorială respectivă.

(2) Termenul înregistrării domiciliului sau reședinței temporare nu poate fi mai mic de 3 luni până la data primului tur de scrutin.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autoarei sesizării

5. Autoarea sesizării menționează că, potrivit articolului 160 alin. (2) din Codul electoral, la alegerea consiliului local și a primarului nu participă cetățenii cu domiciliu sau reședința temporară înregistrată în unitatea administrativ-teritorială respectivă, dacă înregistrarea a avut loc cu mai puțin de trei luni de la data primului tur de scrutin. În redactarea anterioară Legii nr. 325 din 8 decembrie 2022, Codul electoral nu conținea asemenea condiții de domiciliu/reședință. În comunicatele sale, Comisia Electorală Centrală a subliniat că măsura respectivă este necesară în vederea contracarării fenomenului „turismului electoral”, care se manifestă prin schimbarea intenționată a domiciliului înainte de ziua alegerilor. Totuși, Parlamentul nu a prezentat probe care ar demonstra amploarea unui asemenea fenomen de natură să influențeze rezultatele alegerilor.

6. În aceste condiții, autoarea sesizării susține că măsura contestată instituie un tratament diferențiat între, pe de o parte, cetățenii al căror termen de înregistrare a domiciliului/reședinței temporare este mai mic de trei luni până la data primului tur de scrutin și, pe de altă parte, cei al căror termen în discuție depășește trei luni.

7. Mai mult, autoarea sesizării susține că, potrivit prevederii contestate, cetățenii care și-au schimbat domiciliul în ultimele trei luni până la primul tur al alegerilor locale nu vor putea vota nici în circumscripția din care face parte noul domiciliu, nici în cea a domiciliului anterior. Astfel, cetățenii vor fi lipsiți de dreptul de a alege. De altfel, pentru a-și exercita dreptul de vot, cetățenii sunt împiedicați timp de trei luni să-și schimbe domiciliul, fapt care le încalcă dreptul la libera circulație, garantat de articolul 27 din Constituție. Așadar, ingerința

prevăzută de norma contestată nu urmărește niciun scop legitim permis de articolul 54 din Constituție și nu este necesară într-o societate democratică.

8. În concluzie, autoarea sesizării consideră că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3), 4, 7, 8, 16, 27, 32, 38 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

9. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

10. Curtea notează că, potrivit articolelor 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, deputații în Parlament posedă prerogativa sesizării Curții Constituționale.

11. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul electoral, ține de competența Curții Constituționale.

12. Curtea reține că obiectul sesizării îl constituie articolul 160 alin. (2) din Codul electoral, care prevede că termenul înregistrării domiciliului sau reședinței temporare nu poate fi mai mic de trei luni până la data primului tur de scrutin. Textul contestat nu a făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

13. Autoarea sesizării menționează că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3) (*preeminența dreptului*), 4 (*drepturile și libertățile omului*), 7 (*Constituția, Lege Supremă*), 8 (*respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale*), 16 (*egalitatea*), 27 (*dreptul la libera circulație*), 32 (*libertatea opiniei și a exprimării*), 38 (*dreptul de vot și dreptul de a fi ales*) și 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) din Constituție.

14. Referitor la incidența articolelor 1 alin. (3), 4, 7 și 8 din Constituție, Curtea reține că, în prezenta cauză, acestea comportă un caracter general și nu pot constitui repere individuale și separate. Aceste norme pot fi invocate numai în coroborare cu o altă prevedere din Constituție, care trebuie să fie aplicabilă (DCC nr. 166 din 1 decembrie 2022, § 19; DCC nr. 13 din 2 februarie 2023, § 19; DCC nr. 53 din 4 mai 2023, § 16).

15. Cu privire la articolele 16 și 54 din Constituție, Curtea reiterează că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție. Abia în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței abstracte în drepturile fundamentale garantate de Constituție, Curtea poate pune în operă prevederile acestor articole (DCC nr. 128 din 13 septembrie 2022, § 23). Principiul nediscriminării nu constituie o problemă de constituționalitate atât timp cât nu este afectat un drept fundamental (a se vedea DCC nr. 4 din 19 ianuarie 2023, § 20).

16. Referitor la incidența articolului 27 din Constituție, autoarea sesizării nu a argumentat în ce mod prevederile contestate afectează dreptul la libera circulație, de vreme ce măsura contestată nu interferează cu exercițiul dreptului oricărui cetățean al Republicii Moldova de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară. Dat fiind faptul că nu poate identifica, din oficiu, argumente în favoarea autoarei sesizării, Curtea constată că, în acest capăt, sesizarea este inadmisibilă.

17. Cu referire la incidența articolului 32 din Constituție, care garantează libertatea opiniei și a exprimării, Curtea reiterează că, în acest caz, analiza prevederilor contestate din perspectiva libertății de exprimare a opțiunii politice

prin exercițiul dreptului la vot trebuie făcută pe baza prevederilor cu caracter special ale articolului 38 din Constituție, care garantează dreptul de vot al cetățenilor. Curtea notează că articolul 38 din Constituție trebuie interpretat și prin raportare la principiile articolului 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană.

18. Așadar, Curtea Europeană a menționat că drepturile prevăzute la articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție nu sunt absolute, dar pot fi supuse „limitărilor implicite”, iar statelor contractante trebuie să li se acorde o marjă de apreciere în acest domeniu. Standardul aplicat în cazul articolului 3 din Protocolul nr. 1 este mai puțin strict decât cel aplicabil în cazul articolelor 8-11 din Convenție. Atunci când are de examinat chestiuni de conformitate cu articolul 3 din Protocolul nr. 1, Curtea Europeană se concentrează, în esență, pe două criterii: verifică, pe de o parte, dacă a existat un tratament arbitrar sau o lipsă de proporționalitate și, pe de altă parte, dacă restrângerea a adus atingere exprimării libere a opiniei poporului (a se vedea *Ždanoka v. Letonia* [MC], 16 martie 2006, §§ 103-104 și 115).

19. Curtea Europeană a reținut că condiția reședinței sau a duratei acesteia pentru exercițiul dreptului de vot la alegeri nu reprezintă, în principiu, o restricție arbitrară a dreptului de vot și, prin urmare, nu este incompatibilă cu articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție (a se vedea *Py v. Franța*, 11 ianuarie 2005, § 48).

20. În cauza *Py v. Franța*, unui cetățean francez care locuia în Noumea, Noua Caledonie, i s-a interzis să-și exercite dreptul de a vota la alegerile pentru Congresul Noii-Caledonii, pentru că nu a locuit cel puțin 10 ani în această regiune. Curtea Europeană a notat că reclamantul se întorsese din Franța și poziția sa era diferită de cea a unui cetățean rezident în Noua Caledonie. Curtea Europeană a reiterat că alegerile în discuție reprezintă un proces de autodeterminare care implică participarea persoanelor cu legături suficient de strânse cu teritoriul al cărui viitor se decide. În consecință, condiția referitoare la reședință era justificată și urmarea un scop legitim. Istoria și statutul Noii Caledonii – aflată într-o etapă de tranziție înainte de suveranitatea deplină și în proces de autodeterminare – au fost considerate „necesități cu caracter local” care pot justifica o condiție atât de importantă cum ar fi cei 10 ani de ședere (§§ 61-63).

21. În prezenta cauză, Curtea observă că dispozițiile contestate le interzic cetățenilor să voteze la alegeri locale dacă și-au înregistrat domiciliul sau reședința temporară în mai puțin de trei luni anterior datei primului tur de scrutin.

22. Curtea reține că prevederea în discuție instituie o măsură generală aplicabilă (i) doar persoanelor care și-au schimbat domiciliul sau reședința în ultimele trei luni într-o altă unitate administrativ-teritorială și (ii) doar în cazul alegerilor locale.

23. Curtea notează că restricția stabilită de articolul 160 alin. (2) din Codul electoral reprezintă o garanție rezonabilă pentru integritatea alegerilor locale (a se vedea Avizul comun al Comisiei de la Veneția și al Biroului OSCE pentru instituții democratice și drepturile omului, privind proiectul Codului electoral, adoptat de Comisia de la Veneția la a 132-a sesiune plenară din 21-22 octombrie 2022, § 53). De asemenea, ea reprezintă o măsură necesară pentru a contracara fenomenul migrației electorale care conduce la afectarea principiilor democratice în materia electorală.

24. Așadar, Curtea reține că interdicția de a vota la alegerile locale impusă persoanelor care și-au schimbat domiciliul sau reședința temporară în ultimele trei luni anterior datei primului tur de scrutin nu afectează substanța dreptului de vot.

Condiția instituită de articolul 160 alin. (2) din Codul electoral urmărește integritatea și corectitudinea desfășurării alegerilor locale.

25. Prin urmare, pe baza celor menționate *supra* și având în vedere, în special, jurisprudența relevantă a Curții Europene, Curtea constată că sesizarea este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) lit. a), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea depusă de dna Marina Tauber, deputată în Parlamentul Republicii Moldova, pentru controlul constituționalității articolului 160 alineatul (2) din Codul electoral.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Nicolae ROȘCA

Chișinău, 12 septembrie 2023

DCC nr. 111

Dosarul nr. 204a/2023